

Nr 243.

Av herrar **Fehr** och **Schlyter**, *i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till överståthållar-ämbetet m. m.*

I anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 56 angående anslag till överståthållarämbetet m. m. synes böra bringas under riksdagens övervägande en fråga rörande ämbetets organisation och arbetsmetoder, vilken torde vara av betydelse för ett rationellt ordnande av åklagareverksamheten i Stockholm.

Propositionen åsyftar icke någon ändring med hänsyn till åklagareväsendets organisation (s. 15, s. 89). Det önskemål, som här nedan framföres, synes emellertid kunna och böra tillgodoses utan att sådan ändring vidtages, något som givetvis på grund av sammanhanget mellan åklagareorganisationen och den blivande processreformen icke lämpligen bör för närvarande ske.

Enligt instruktionen den 17 december 1926 för polismästaren i Stockholm åligger denne, bland annat, att vaka över att brott, som höra under allmänt åtal, bliva upptäckta och beivrade samt att för sådant ändamål tillse, att erforderlig spaning, undersökning och utredning verkställes, då misstanke uppkommit därom, att brott som nyss sagts blivit förövat, samt vidare att efter tagen kännedom om polispersonalens rapporter och de angivelser, som inkommit från enskilda personer, till handläggning inför vederbörande dömande myndighet ofördröjligen eller, där närmare utredning erfordras, så snart ske kan och, vad angår häktade, inom föreskriven tid hänskjuta de mål, som avse brottsligt förfarande, överträdelse av polisföreskrift eller vitesförbud därunder inbegripen (instruktionen § 4 mom. 2:o och 3:o). Denna polismästarens funktion utövas i poliskammaren, dit alltså rapporterna angående polisundersökning översändas från kriminalavdelningen och polisens övriga avdelningar, varpå efter prövning av åtalsfrågan målet remitteras till vederbörande domstol, rådstuvurätten, polisdomstolen eller annan alltefter sakens beskaffenhet. På grund av föreskrifterna i lagen den 2 juni 1922 angående tiden för företagande av rannsaking med häktad, vartill i nämnda instruktion hänvisas, torde dock i förfarandet mot häktade

poliskammarens funktion hava förlorat sin väsentliga betydelse. Den korta tid, inom vilken häktningsremiss skall göras och rannsaking därefter anställas, medför, att anmälan om häktning i allmänhet sker direkt från kriminalavdelningen till rådstuvurätten. Understundom lär polisrapporten angående häktad passera genom poliskammaren, men då anmälan om häktning redan skett, innebär ju i sådant fall översändandet av rapporten från poliskammaren till rätten endast en reellt skäligen betydelselös expeditiönsåtgärd. Beträffande åter de s. k. fria remisserna, alltså fall där den tilltalade ej hålles i målet häktad, framstår poliskammaren såsom åtalsmyndighet, ehuru i dessa fall åklagaren har att genom stämning inkalla den tilltalade till svaromål i det remitterade målet.

Detta remissystem vill nu propositionen efter allt att döma bibehålla, då det s. 69 sägs, att poliskammaren efter omorganisationen skulle upptaga bland annat frågor rörande åtal i brottmål. Systemet i fråga är emellertid ur såväl allmänt straffprocessuella som också rent praktiska synpunkter olämpligt och kan icke gärna bibehållas i en reformerad straffprocess (jfr processkommissionens betänkande angående rättegångsväsendets ombildning II, s. 29 ff.). Först och främst erhåller åklagaren härigenom en mycket egendomlig ställning. Han får icke, som rimligt vore, själv besluta om åtal skall anställas och därefter utföra detsamma vid rätten utan har att inskränka sig till att i det redan remitterade målet uppträda och yrka ansvar så att säga som ombud för den remitterande myndigheten. Hans ställning är såtillvida oklar, som han väl numera icke torde anses ha skyldighet att yrka ansvar efter remiss (se Nytt Juridiskt Arkiv 1916, s. 211), medan man å andra sidan icke med bestämdhet kan säga, vem som har det egentliga ansvaret för åtalsbeslutet, icke heller hur det skall förfaras, om åklagaren skulle vägra föra ansvarstalan i ett remitterat mål. Det är väl antagligt, att remissmyndigheten anses bära ansvaret och att domstolen, om åklagaren förklarar sig icke vilja föra talan, bör avvisa målet utan prövning eller avskryva det, men särskilt det senare torde vara tvivelaktigt. Det måste nu givetvis även rent praktiskt sett anses vara otillfredsställande, att icke en och samma befattningshavare beslutar om åtal och sedan har att utföra detsamma, resp. nedlägga det, om skäl därtill är förhanden. En sådan ordning är ägnad att skapa osäkerhet om och bristande känsla för ansvaret för åtals anställande och utförande. Åklagaren erhåller icke den befogenhet, som naturligt bör tillkomma honom, ej heller lägges på honom det ansvar, varmed åtalsfunktionens utövning nödvändigt måste vara förknippad.

Remissystemet är i själva verket en kvarleva från äldre rättsåskådning och praxis, vilken icke går väl ihop med nutida straffprocessuella grundsatser. I vår 1600-talsrätt hade de administrativa myndigheterna, befallningshavande och magistrat, skyldighet att tillse, att brott lagligen beivrades, något som stod i sammanhang med saknaden av ett egentligt åklagarväsende.

Enligt 1672 års förordning om Stockholms stads styrelse skulle en avdelning av magistraten, politikollegium, dels avdöma mindre brottmål, dels remittera svårare saker till domstol. Genom 1776 års polisreform överflyttades dessa befogenheter på polismästaren, vars ämbete då inrättades. Sedermera har domsrätten i polismål övergått till polisdomstolen, medan remissfunktionen fortfarande åligger polismästaren, ehuru den realiter utövas av förste polisintendenten i poliskammaren. Åklagarne, förut stadsfiskaler, nu därjämte två polisassessorer, ha åtminstone tidigare uppfattats som ett slags lägre polistjänstemän, som hava att utföra den remitterande myndighetens order. Att denna anordning icke är förenlig med modern uppfattning av åklagarens ställning i straffprocessen och ej heller praktiskt lämplig torde framgå av vad som anförts. Den praktiseras också endast i Stockholm samt vissa andra större städer, som efterbildat stockholmsorganisationen. På landsbygden och i mindre städer har man en annan, moderna synpunkter mera motsvarande ordning med enhetlig åtalsfunktion. Därjämte torde böra framhållas, att i rikets andra stad, Göteborg, stockholmssystemet frångåtts vad angår de fria remisserna, så att polisrapporten överlämnas till stadsfiskalen, som har att både besluta om och utföra åtal.

Det synes som kunde och borde man i nu förevarande sammanhang främja en låt vara begränsad modernisering av åklagareverksamhetens anordning. Härför kräves ingen omorganisation av åklagareväsendet ej heller någon lagändring, utan hela saken kan ordnas i administrativ väg. Dock torde riksdagen, när frågan om överståthållarämbetets organisation nu upptagits, böra uttala sig för att i de författningar, som utfärdas i sammanhang därmed, föreskrift intages, att rapporter angående föröfvade brott från kriminalavdelningen skola överlämnas till vederbörande åklagare, som har att besluta om anställande av åtal. Därjämte kunde och borde det stadgas, att häktningsbefogenheten skall utövas av åklagarna, som alltså böra besluta om häktning och företaga remiss i de mål, däri varje åklagare sedan skall utföra åtal. Det är givetvis av stor betydelse, att åklagaren redan på ett tidigt stadium får sätta sig in i mål, däri talans utförande ankommer på honom. Åklagaren bör också genom häktningsbeslut taga ansvaret för brottets beivrande vid domstol. Det är samma regel, som gäller i större delen av landet, där landsfogde, landsfiskal och stadsfiskal både har att häkta den misstänkte och sedan utföra åtalet mot honom inför rätta.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen ville vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 56 *dels* uttala, det i Stockholm frågor om åtal å brott icke vidare måtte behandlas i poliskammaren eller eljest av polismästaren, utan i stället efter verkställd polisundersökning handläggas och avgöras av allmän åklagare, vilken även bör besluta om häktning av för brott

misstänkte, *dels ock* besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa angående vidtagande av de åtgärder, som må påkallas av ett hänsynstagande till nyssnämnda uttalande.

Stockholm den 25 februari 1929.

Martin Fehr.

K. Schlyter.
